

Nr 51

Jordbruksutskottets betänkande i anledning av motioner angående åtgärder mot luftförorening genom motorfordon.

Till jordbruksutskottet har hänvisats följande av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner:

dels 1971: 27 av herr Wirtén m. fl. (fp), vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär

1. att förberedelser vidtas för ett genomförande av kraftigt skärpta regler för begränsning av utsläpp av koloxid, kolväten och kväveoxider från bilmotorer med giltighet fr. o. m. 1975/76,

2. att en sänkning av högsta tillåtna halten av blyföreningar i bilbränsle från 0,7 g/l till 0,4 g/l genomförs under 1971,

3. att forskning inriktad på kväveoxidernas skadeverkningar inom industri och genom biltrafik initieras,

dels 1971: 210 av herr Bohman m. fl. (m), vari såvitt nu är i fråga hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhänga om en sänkning så snart som möjligt av den högsta tillåtna blyhalten i bensin till 0,4 g/l.

Utskottet. Föreliggande motionsyrkanden aktualiserar frågor om åtgärder mot luftförorening genom motorfordon. Syftet är att få till stånd begränsningar av utsläppen av koloxid, kolväten och kväveoxider från bilmotorer (mot. 1971: 27) samt att genomföra en sänkning av blyhalten i bensin (mot. 1971: 27 och 1971: 210).

Motioner med i allt väsentligt samma yrkanden behandlades av 1970 års riksdag efter beredning av tredje lagutskottet. Nämnda utskott konstaterade i sitt utlåtande (3LU 1970: 39) över motionerna bl. a. att kunskaperna om luftföroreningarnas verkningar ännu var ofullständiga men att detta inte fick betyda att åtgärder mot föroreningarna skulle anstå. Luftföroreningar måste förebyggas så långt det var tekniskt möjligt och ekonomiskt rimligt. Bestämmelserna borde skärpas allteftersom den tekniska utvecklingen fortskred och därvid ges sådant innehåll att riskerna för människor och deras omgivning på tillfredsställande sätt begränsades. Utskottet framhöll även att det var önskvärt att förutom åtgärder på bilarna också andra möjligheter att komma till rätta med föroreningar genom bilavgaser studerades. Sålunda kunde från luft-

vårdssynpunkt fördelar vinnas genom en stads- och trafikplanering som resulterade i att trafiken flöt smidigt. Utskottet fann det vidare angeläget att enhetliga internationella regler skapades inom förevarande område.

Vad beträffar frågan om begränsning av koloxid och kolväten i bilavgaser framhöll lagutskottet att motionsyrkandet berörde en allvarlig luftvårdsfråga, som förtjänade all uppmärksamhet. Utskottet hänvisade emellertid till pågående utvecklingsarbete på förevarande område och förutsatte att den myndighet, som i fortsättningen skulle komma att ha hand om forsknings- och utvecklingsarbetet beträffande bilavgaser, skulle föreslå erforderliga skärpningar av bestämmelserna så snart detta kunde anses möjligt. Utskottet uttalade vidare sin anslutning till motionärernas uppfattning att åtgärder mot användandet av blytillsatser i bensin tedde sig ytterst angelägna och framhöll att naturvårdsverkets långsiktiga planläggning syftade till att bensinen skulle vara blyfri omkring år 1980. Under hänvisning till att gällande begränsning varit i kraft endast en kort tid och att förhandlingar pågick mellan giftnämnden, naturvårdsverket och oljebolagen om en successiv sänkning av den högsta tillåtna halten av bly i bensin ansåg utskottet det inte lämpligt att föreslå särskilda gränsvärden och särskild tidsplan för en sänkning av nämnda blyhalt. Utskottet delade motionärernas uppfattning om det angelägna i att kväveoxidernas verkningar blev föremål för närmare forskning. Forskning som pågick inom kommunikationsdepartementets ledningsgrupp borde enligt utskottets mening utvecklas av den myndighet som vid halvårsskiftet 1970 skulle överta ledningsgruppens arbetsuppgifter. Utskottet förutsatte att detta kunde ske utan att riksdagen behövde göra någon framställning i ämnet.

Motionerna föranledde i enlighet med utskottets hemställan inte någon riksdagens åtgärd.

Den förenämnda ledningsgruppen har under våren 1971 avgett sitt slutbetänkande. I betänkandet, som remissbehandlats och som f. n. är under beredning i Kungl. Maj:ts kansli, anförs bl. a. att intensifierade åtgärder behövs på flera områden för att begränsa luftföroreningar från bilar och framförs synpunkter på och förslag till åtgärder i hithörande frågor. Utskottet har funnit lämpligt att ta upp vissa i betänkandet behandlade frågor i huvudsaklig anslutning till de spørsmål som inncfattas i nu aktuella motionsyrkanden.

Koloxid, kolväten och kväveoxider i bilavgaserna. I motion 1971: 27 yrkas under punkten 1 att förberedelser vidtas för genomförande av kraftigt skärpta regler för begränsning av utsläpp av koloxid, kolväten och kväveoxider från bilmotorer med giltighet fr. o. m. 1975/76.

Ledningsgruppen anför för sin del att en skärpning av reglerna bör ske så att de anpassas till de federala normerna i USA. Sålunda föreslås för bilar av 1974—1976 års modeller föreskrifter som i huvudsak över-

ensstämmer med de federala reglerna i USA för bilar av 1973 års modell. Bestämmelserna för bilar av 1977 eller senare års modell föreslås böra i princip anpassas till blivande amerikanska föreskrifter för 1975/76 års modeller.

Förslaget innebär för bilar av 1974 - 1976 års modeller att mängden koloxid och kolväten i avgaserna inte får överstiga de amerikanska gränsvärdena för 1973 års modeller. Mängden kväveoxider får inte överstiga det värde som kommer att fastställas i USA för sistnämnda årsmodeller. Vidare föreslås att de amerikanska föreskrifterna för begränsning av utsläppet av kolväten genom bränsleavdunstning skall bli tillämpliga i Sverige. Gällande bestämmelse om s. k. slutet vevhusventilation bör bibehållas.

Ledningsgruppen beräknar att de föreslagna reglerna för bilar av 1974—1976 års modeller kommer att minska utsläppen med i genomsnitt för koloxid 60—70 procent, för kolväten 70—80 procent och för kväveoxider 40—50 procent i jämförelse med fordon på vilka föroreningsbegränsande åtgärder ej vidtagits. Bestämmelserna för bilar av 1977 eller senare års modell skulle innebära en minskning av det totala utsläppet med mer än 90 procent.

De åtgärder som måste vidtas på 1974—1976 års bilar beräknas höja anskaffningskostnaderna med 400 à 500 kr. per bil varjämte de årliga kostnaderna antas öka något.

Utskottet finner angeläget att effektiva åtgärder för att komma till rätta med de här berörda problemen vidtas utan onödig tidsutdräkt. Det synes som om en god principiell överensstämmelse skulle föreligga mellan ledningsgruppens förslag att anpassa de svenska bestämmelserna till de regler som gäller eller kommer att gälla i USA och motionärernas uppfattning i denna fråga. Däremot finns en viss olikhet mellan förslaget och motionärernas yrkande vad gäller tidsplanen för reformerna. Utskottet förutsätter emellertid att vid den fortsatta handläggningen av ärendet alla möjligheter att påskynda reformarbetet blir tillvaratagna. Utskottet finner mot bakgrund av det anförda inte skäl att f. n. förordna någon riksdagens åtgärd i anledning av motion 1971: 27 i förevarande del.

Blyhalten i bensin. I motion 1971: 27 yrkas under punkten 2 i motionens hemställan att en sänkning av högsta tillåtna halten av blyföreningar i bilbränsle från 0,7 till 0,4 g/l genomförs under 1971. I motion 1971: 210 framförs under punkten b) i motionens hemställan ett yrkande om motsvarande sänkning så snart som möjligt.

Ledningsgruppen framhåller på förevarande punkt att en minskning av blyhalten i bensinen har stor betydelse från luftvårdssynpunkt. Gruppen anser att blyfri bensin bör finnas tillgänglig i Sverige senast för 1977 års bilar.

Frågorna om minskning av blyhalten och om tillsatsmedel i bensin

utreds f. n. i samarbete mellan giftnämnden och naturvårdsverket. Resultaten av utredningsarbetet kommer att framläggas inom den närmaste tiden. Enligt vad utskottet erfarit torde det kommande förslaget innebära att den av motionärerna påyrkade minskningen av blyhalten bör påbjudas. Det synes dock av praktiska skäl inte vara möjligt att genomföra nya regler att gälla redan under innevarande år.

Utskottet finner med hänsyn till det anförda inte tillräckliga skäl föreslå någon riksdagens åtgärd beträffande nu behandlade motionsyrkanden.

Forskning angående kväveoxiderna. I motion 1971: 27 hemställs under punkten 3 att forskning inriktad på kväveoxidernas skadeverkningar inom industrin och genom biltrafiken initieras.

Som tredje lagutskottet framhöll i sitt tidigare nämnda utlåtande (3LU 1970: 39) pågår en viss forskning i här berörda fråga. Jordbruksutskottet vill härtill foga att ledningsgruppen starkt understrukt vikten av fortsatt statligt engagemang i det under naturvårdsverkets huvudmannaskap drivna avgaslaboratoriet i Studsvik och angelägenheten av att laboratoriet håller nära kontakt med amerikanska myndigheter som arbetar med frågor om begränsning av utsläppen från bilar. Utskottet har vidare inhämtat att arbete pågår inom Världshälsoorganisationen (WHO) med sikte på att år 1972 skall framläggas förslag till gränsvärden för utsläpp av kväveoxider.

Med hänsyn bl. a. till att resultatet av nämnda projekt inom WHO syns bära avvaktas finner utskottet inte heller i denna del anledning föreslå någon riksdagens särskilda åtgärd i anledning av motionen.

Trafikplaneringen. I förevarande sammanhang vill utskottet nämna att ledningsgruppen i sitt betänkande framhåller att påtagliga förbättringar av bilavgassituationen kan åstadkommas genom trafiktekniska och planeringsmässiga åtgärder. Genom s. k. trafikzonsystem kan utsläppen av föroreningar minskas i tätortscentra. Det är också lämpligt med åtgärder för att främja kollektivtrafiken och för att bl. a. skapa bilfria miljöer. Erfarenheterna av mätningarna av luftföroreningar i gatumiljö bör tillvaratas. En arbetsgrupp föreslås få i uppdrag att utarbeta råd och anvisningar för kommunernas planering med hänsyn till luftföroreningar från bilar.

Utskottet vill i anslutning härtill för egen del understryka vad tredje lagutskottet föregående år anförde om det önskvärda i att förutom åtgärder på bilarna också andra möjligheter att komma till rätta med föroreningar genom bilavgaser studeras.

Sammanfattande synpunkter. Utskottet finner i likhet med vad tredje lagutskottet uttalade i sitt tidigare omnämnda utlåtande till 1970 års riksdag de nu behandlade luftvårdsproblemen allvarliga och värda stor uppmärksamhet. Som ledningsgruppen framhållit bör strävandena att minska olägenheterna av bilavgaserna inriktas på flera olika områden

— planeringsverksamheten, begränsning av emissionerna av framför allt koloxid, kolväten och kväveoxider genom forsknings- och utvecklingsarbete och skärpta regler, minskning av blyhalten i bensin samt ökat internationellt samarbete. Det utredningsmaterial som framlagts av gruppen och det ytterligare material som är att emotse inom kort bör, såvitt utskottet kunnat bedöma, bli av stort värde för det fortsatta arbetet. Ledningsgruppens betänkande har som förut nämnts remissbehandlats varvid det övervägande flertalet remissinstanser ställt sig positiva till gruppens förslag. Härigenom bör förutsättningarna för konkreta åtgärder på här ifrågavarande områden ha ytterligare förbättrats.

Utskottet finner under angivna förhållanden skäl anta att motionernas syften kommer att bli tillgodosedda utan någon särskild riksdagens framställning i anledning av desamma.

Under hänvisning till det anförda hemställer utskottet

att riksdagen lämnar motionen 1971: 27 samt motionen 1971: 210 i här förevarande del utan åtgärd.

Stockholm den 14 oktober 1971

På jordbruksutskottets vägnar:

NILS G. HANSSON

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit: herrar Hansson i Skegrie (c), Mossberger (s), Persson i Skänninge (s), Johanson i Västervik (s), Hedin (m), Jonasson (c), Magnusson i Grebbestad (s), Wirtén (fp), Krönmark (m), fru Lindberg (s), herrar Larsson i Borby (c), Takman (vpk), Berndtsson i Bokenäs (fp), Bergqvist (s) och fru Theorin (s).

Reservation

av herrar Wirtén och Berndtsson i Bokenäs (båda fp) som anser dels att utskottets yttrande i det stycke på s. 3 som börjar med »Utskottet finner» bort ha följande lydelse:

»Utskottet finner — — — (lika med utskottet) — — — vad gäller tidsplanen för reformerna. Enligt utskottets mening bör det vara möjligt att införa de nya hårdare bestämmelserna samtidigt som i USA. Detta inte minst som bilfabrikanter som vill sälja på den amerikanska marknaden vid den tidpunkt de amerikanska föreskrifterna blir gällande måste framställa motorer som uppfyller villkoren i dessa föreskrifter. Ett dröjsmål med införandet av motsvarande bestämmelser i Sverige torde därför inte vara erforderligt. Med hänsyn härtill vill utskottet ansluta sig till förslaget i motionen 1971: 27 om att förberedelser vidtas för ett

genomförande av kraftigt skärpta regler för begränsning av utsläpp av koloxid, kolväten och kväveoxider från bilmotorer med giltighet fr. o. m. 1975/76.»

dels att det stycke på s. 5 som börjar med »Utskottet finner» bort ha följande lydelse:

»Utskottet finner under angivna förhållanden inte skäl föreslå någon annan riksdagens åtgärd i anledning av motionerna än en hemställan om införande fr. o. m. 1975/76 av skärpta regler för begränsning av vissa avgasutsläpp.»

dels att utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»att riksdagen i anledning av motionen 1971: 27 begär att Kungl. Maj:t vidtar förberedelser för ett genomförande av kraftigt skärpta regler för begränsning av utsläpp av koloxid, kolväten och kväveoxider från bilmotorer med giltighet fr. o. m. 1975/76 samt lämnar motionen i övrigt och motionen 1971: 210 i här förevarande del utan åtgärd».